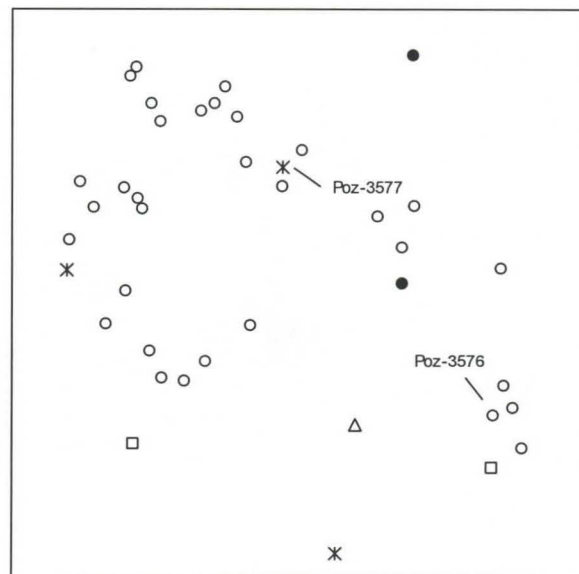

HALIKKO, HIRVIKALLIO, RIKALA LINNAMÄKI

Koekaivaus 31.10.2002

SISÄLLYSLUETTELO

Arkistotiedot	2
Johdanto	3
Lisäys Linnamäen tutkimushistoriaan	3
Mittaukset	4
Koekaivaus	4
Löydöt	4
Radiohiiliajoitukset	5
Yhteenveto	5
Liite 1: Vallinjäänös ja koeruudun sijainti	7
Liite 2: Pintavaaitus	8
Liite 3: Taso 1	9
Liite 4: Pohjavaaitus	10
Liite 5: Löytökartta	11
Liite 6: Löytöjen syvyysuhteet	12

ARKISTOTIEDOT

HALIKKO, HIRVIKALLIO, RIKALA LINNAMÄKI

Koekaivaus 30.10.2002

Kunta : Halikko
Kylä : Hirvikallio
Kohde : Rikala Linnamäki
Kiinteistö : 73-412-1-148 Linnamäki

Mj. rekisteri : 73010021

Peruskartta : 2021 08 Halikko

Koordinaatit : x 6697928 – 6697929
y 2448029 – 2448030
z 56,74 – 57,06

Löydöt : TYA 817:1-40

Aiemmat löydöt : KM 16750
TYA 157:1-2

Aiempi raportti : Asplund, Henrik 2002. Halikko, Hirvikallio, Rikala Linnamäki. Linnavuoren fosforikartoitus 10.8. ja 15.8.2001.

Kirjallisuus : Asplund, Henrik 2002. Rikalan Linnamäen maaperäkemialliset tutkimukset. *Hakastarolainen* nro 36-2003: 34-37.

Asplund, Henrik 2007. Hirdens borg eller hägnade berg? *Arkeologia NYT! Arkeologi NU!* 2/2007: 17-19.

JOHDANTO

Tutkimus oli jatkoa vuonna 2001 suoritetulle fosforikartoitukselle, jota käsittelevä raportti sisältää myös yleistietoa tutkimuskohteesta. Tuolloin tutkimuksen tavoitteena oli saada lisätietoa siitä, esiintyykö linnavuorella sen käytöstä kertovia jälkiä ja painottuvatko ne Linnamäen johonkin osaan. Fosforikartoituksen perusteella tutkitun alueen itäosa näytti mielenkiintoisimmalta, sillä sieltä löytyivät suurimmat fosforipitoisuudet ja näytteitä kairattaessa esiin tuli viitteitä poikkeuksellisesti värjäytyneistä kerrostumista.

Vuonna 2002 tutkimusta jatkettiin kaivamalla yhden neliömetrin kokoinen koeruutu kohtaan, jonka läheisyydessä oli todettu osa korkeimmista fosforipitoisuuksista sekä yksi viite poikkeuksellisesti värjäytyneestä maakerroksesta. Pyrkimyksenä oli saada tarkempaa selvyyttä Linnamäen toimintojen ajoituksesta ja luonteesta. Tutkittu kohta sijaitsee melko keskellä vuoren rinteiden ja vallinjäännyksen rajaamaa aluetta (Liite 1), mutta sivuaa samalla em. fosforikartoitusalueen itäosaa, jossa oli eniten korkeita pitoisuuksia. Tutkimus suoritettiin yhdessä päivässä. Allekirjoittaneen lisäksi siihen osallistuivat arkeologian opiskelijat Hanna-Leena Salminen ja Anna Väänänen.

LISÄYS LINNAMÄEN TUTKIMUSHISTORIAAN

Vuoden 2001 tutkimuksia esitelleessä raportissa pohdittiin lyhyesti Linnamäen aiempia tutkimuksia. Eräs esille tullut asia koski vuoren kartoitusta 1950-luvulla. Museoviraston arkistosta oli löytynyt Jouko Voionmaan nimellä varustettu muutaman lauseen selvitys Rikalanmäen ja Linnamäen kartoituksesta teodoliitilla. Tämän mukaan *"tärkeimmät kohdat tulivatkin merkityiksi käytettyyn mittakaavaan 1:1000, mutta korkeuskäyrien piirtämisestä oli kertakaikkiaan luovuttava"*. Selvitys on päivätty 17.II.'55, mutta se on allekirjoittamaton. Lausuma on ristiriidassa sen kanssa, että lisäksi löytyi käsin luonnosteltu, yksityiskohtainen korkeuskäyräkartta mittakaavassa 1:500, johon on merkitty "mittaus 1951 JV". Tämä johti päätelmään, että yksityiskohtaista kartoitustyötä on em. raportin toteamuksesta huolimatta sittenkin tehty jo 1950-luvulla.

Asiaa selventää myöhemmin havaittu yhtä lyhyt raportti, joka on päivätty Helsingissä 4.2.1955 ja jossa on Jouko Voionmaan allekirjoitus. Raportin sisältö on kokonaisuudessaan seuraava: *"Allekirjoittanut suoritti 1950 Halikon Rikalan Linnamäen mittauksen takymetrillä. Korkeuskäyrien varustettu luonnos on tämän kertomuksen liitteenä. Siitä ilmenevät mäen korkeussuhteet ja valli. Mäen koillispuolella valia lienee myöhemmin hävitetty se kun nykyisellään katkeaa kesken. Karttaan pilkkuviivoin merkityt kohdat ovat jälkiä toistaiseksi epämääräisinä pidettävistä muinaisjäännyksistä."* Raportin ohessa on puhtaaksi piirretty Linnamäen kartta korkeuskäyrineen 1 m:n välein. Nimiössä todetaan "Mittaus J. Voionmaa 1951". Pilkkuviivoin merkityt kohteet ovat samat, jotka esiintyvät aiemmin löytyneessä karttaluonnoksessa – myös muutoin kartat lienevät identtiset.

MITTAUKSET

Vuonna 2001 suoritetussa kartoituksessa käytettiin KKJ koordinaatistoa, jonka lähtöpisteinä olivat vuoren korkeimman kohdan tuntumassa sijaitseva kolmiomittauspiste 1101 (x 6697961,416, y 2448041,170, z 59,160) sekä Halikon kunnan toimesta vuoren keskivaiheille merkitty apupiste 1 (x 6697885,731, y 2448009,378, z 56,140). Vuonna 2002 käytettiin samoja kiintopisteitä ja koordinaatistoa. Yhden neliömetrin laajuinen koeruutu sijoitettiin takymetrin merkintätoimintoa käyttäen niin, että sen sijainti oli x 6697928 – 6697929, y 2448029 – 2448030. Myös muissa mittauksissa, kuten löytöjen talteenoton yhteydessä, käytettiin takymetriä.

KOEKAIVAUS

Koeruutu kaivettiin lastoin. Humuksen alta paljastui melko kova kivinen hiekka tai moreeni. Maassa oli hieman nokea ja joitakin hiilihippuja, mutta ei sellaisia värjäytymiä tai rakenteita, joita olisi pidetty tarkemman dokumentoinnin arvoisina. Noin 15 – 20 cm:n kaivamisen jälkeen (pintaturve mukaan lukien) koeruudun kulmat vaaittiin ja aloitettiin toisen teknisen kerroksen kaivaminen. Löytöjen vähitellen loppuessa ja maan muuttuessa vaaleammaksi lastoin kaivaminen lopetettiin. Saavutettu pohjataso vaaittiin. Osin taso oli syvemmällä kuin ruudun kulmista otetut vaaitusluvut antavat ymmärtää. Tämän jälkeen koeruudun pohjaa vielä tarkistettiin karkeasti lapiolla.

Vaikka kaivettu maa ei ollut voimakkaasti värjäytynyt osoittaa vähäinen hiili- ja nokipitoisuus sekä erityisesti löydetty keramiikka, että kyseessä on ihmisen toiminnan yhteydessä muodostunut kulttuurikerros. Kerrostuma oli (humuksen alta mitattuna) paksuudeltaan noin 20 – 25 cm, joskin sen rajoja oli vaikea määritellä. Asiaa kuvaa alimman ja ylimmän löydön absoluuttinen korkeusero, joka oli 22 cm (56,74 – 56,96 m mpy). Tämä vastaa varsin hyvin vuoden 2001 tutkimuksessa tehtyä havaintoa lähellä koekuoppaa sijaitsevassa näytteenotopisteessä x 6697930, y 2448030. Tällä paikalla kairaussyvyys oli 40 cm ja humuskerroksen paksuudeksi mitattiin 10 cm. Tämän alla oli ”tummanharmaa kulttuuri- tai rikastumiskerros”, jonka paksuus oli noin 25 cm. Sen alta paljastui puhdasta hiesua.

LÖYDÖT

Valtaosa löydöistä (TYA 817:1-40) on saviastioiden paloja, joita löytyi yhteensä 68 kpl. Suurin osa paloista kuuluu kahteen melko karkeaan, mutta ulkopinnaltaan siloiteltuun astiaan. Nämä palat edustavat rautakauden yleiskeramiikkaa, jota esiintyy pääosin keskisellä ja nuoremmalla rautakaudella, mutta jota voi esiintyä jo (nuoremmalla) roomalaisajalla tai toisaalta jonkun aikaa rautakauden jälkeenkin. Ainoassa koristellussa palassa (TYA 817:24) on pari vedettyä viivaa, jotka todennäköisesti ovat muodostaneet kerratun siksakviivan lähellä astian reunaa. Fragmenttia ei valitettavasti voi varmuudella ajoittaa – kyseessä voi olla pala myöhäisen rautakauden astiasta, mutta samantapaisia aaltoviivoja voi esiintyä myös nuoremman pronssikauden astioissa. Selvemmin varhaismetallikauteen ajoittuvat kaksi pientä tekstiilikeramiikan palaa (TYA 817:18 ja 817:21).

Löydöt osoittavat siihen, että Rikalan Linnamäellä on ollut sekä varhaismetallikautinen että myöhemmän rautakauden käyttöperiodi. Tutkitussa koeruudussa kaikki löydöt tulivat esiin yhtenäisestä kerrostumasta eli minkäänlaista yksityiskohtaisempaa stratifikaatiota tai muuta ajallista rakennetta ei silmämääräisesti pystytty havaitsemaan. Eri-ikäisten kerrostumien, rakenteiden tai löytöjen erilaista painottumista on kuitenkin syytä tarkkailla, jos Linnamäellä tulevaisuudessa suoritetaan lisätutkimuksia. Mahdollisen viitteen siitä, että eriaikaiset löydöt eivät ole täysin sekoittuneita koeruudunkaan kohdalla antaa ehkä tekstiilipainanteisten saviastianpalojen esiintyminen löytöjä sisältäneen kerrostuman syvemmissä osissa – toinen pala löytyi itse asiassa kaikkein syvimmältä (Liite 6). Mainittakoon tässä yhteydessä sekin, että myös em. koristeltu saviastianpala (TYA 817:24) löytyi verrattain syvältä. Liian pitkälle meneviä johtopäätöksiä pelkistä syvyys-suhteista ei kuitenkaan voi tehdä, sillä myös nuoren iän antanut hiilinäyte on peräisin kulttuurikerroksen pohjaosasta.

Löydöt tai muut havainnot eivät suoraan kerro minkälaisia toimintoja paikalla on ollut, tai esimerkiksi missä tarkoituksessa saviastioita on käsitelty vuoren laella. Lisätiedon saamiseksi otetut maanäytteetkään eivät tuoneet lisävalaistusta asiaan. Kulttuurikerroksesta kerätyt kaksi muutaman litran näytettä eivät sisältäneet makrofossiileja lainkaan. Dosentti Terttu Lempiäisen suorittamassa seulonnassa näytteissä havaittiin vain puuhiiltä.

RADIOHIILIAJOITUKSET

Linnamäen käytön ajoittamiseen pyrittiin myös radiohiiliajoituksin, joita teetettiin kaksi – toinen saviastianpalan (TYA 817:1) karstasta ja toinen kaivauksessa taiteenotetusta puuhiilestä (TYA 817:40). Saviastianpalasta saatu tulos on 1395 ± 35 BP (Poz-3576), eli 560-700 cal AD, ja hiilinäytteestä saatu ajoitus 1160 ± 40 BP (Poz-3577), eli 770-980 cal AD. Näytteet ovat siis eri-ikäisiä. Ensin mainittu ajoittuu merovingiaikaan ja toinen todennäköisimmin viikinkiaikaan. Tuloksista luotettavampi on karstanäyte. Kulttuurikerroksesta kerätystä hiilestä teetettyyn ajoitukseen sen sijaan sisältyvät normaalit kontekstittoman puuhiilen ajoituksiin liittyvät virhelähteet. Palanut puuainees on varmasti nuorempaa kuin ajoitettu saviastianpala, mutta puu on periaatteessa voinut palaa (ihmistoiminnan tai muun tapahtuman tuloksena) viikinkiaikaa myöhemminkin.

YHTEENVETO

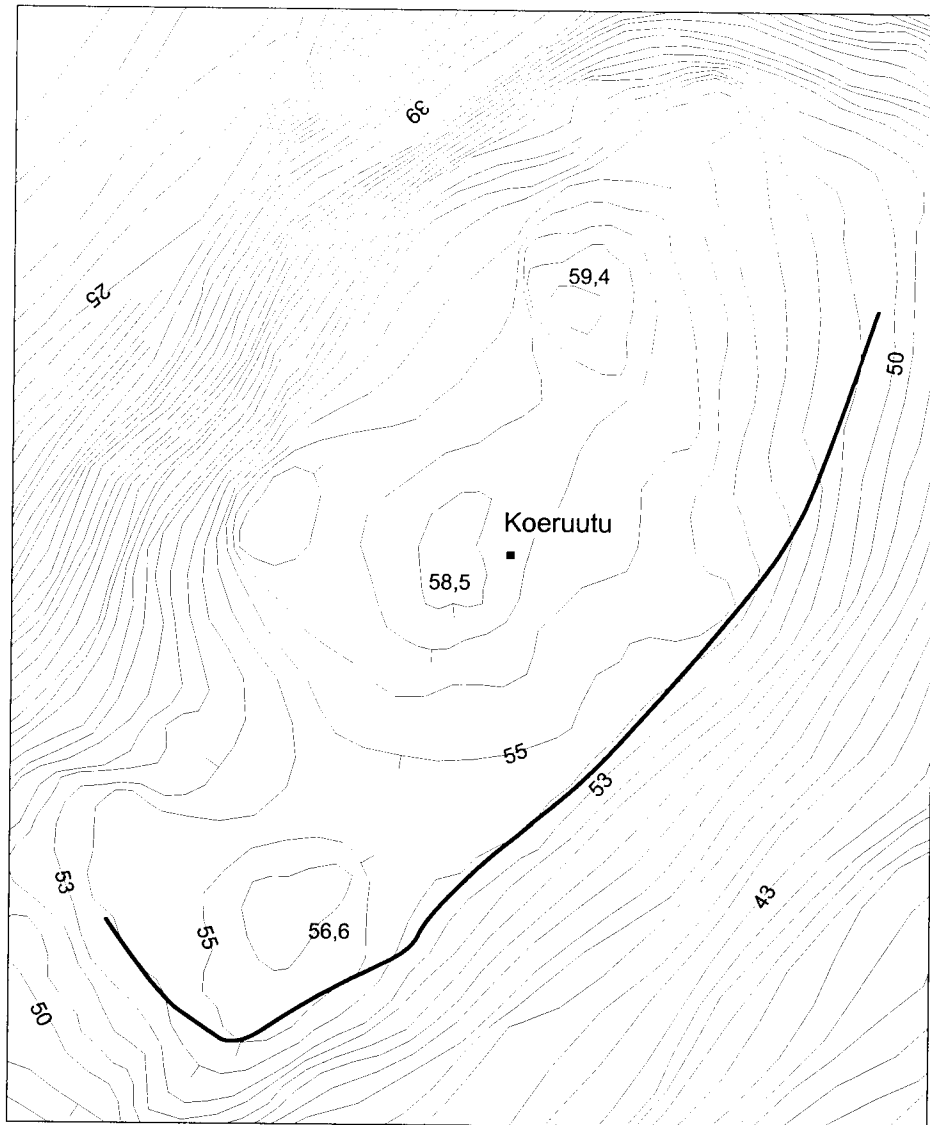
Vuosien 2001 ja 2002 tutkimuksissa tehtiin ensimmäinen systemaattinen yritys selvittää minkälaisia jälkiä Rikalan Linnamäen käytöstä esiintyy vuoren laella. Fosforikartoituksen tuloksia voidaan jatkossakin käyttää yhtenä lähtökohdana tutkimuksia kohdennettaessa. Jälkimmäisenä vuotena suoritettussa koekaivauksessa saatiin puolestaan esimerkki siitä, minkälaisia kerrostumia ja löytöjä on odotettavissa, jos paikalla tulevaisuudessa tehdään laajempia tutkimuksia.

Tässä vaiheessa tärkeimmät yksityiskohtaisemmat tulokset liittyvät ajoituksiin. Nyt pystyttiin osoittamaan, että Linnamäellä on ollut toimintaa jo varhaismetallikaudella. Lisäksi radiohiiliajoitukset täsmentävät myöhemmän rautakauden käyttöhistoriaa, tuoden esiin merovingiajan yhtenä käyttöperiodina. Varhaismetalli-

kauden keramiikan kautta Rikalan Linnamäki rinnastuu eräisiin muihin varhain käyttöön otettuihin linnavuoriin Lounais-Suomessa. Merovingiajan ajoitus puolestaan on sikäli mielenkiintoinen, että tämän aikaiset löydöt ovat linnavuorilla toistaiseksi olleet Suomessa harvinaisia.

Turussa 14.08.2007

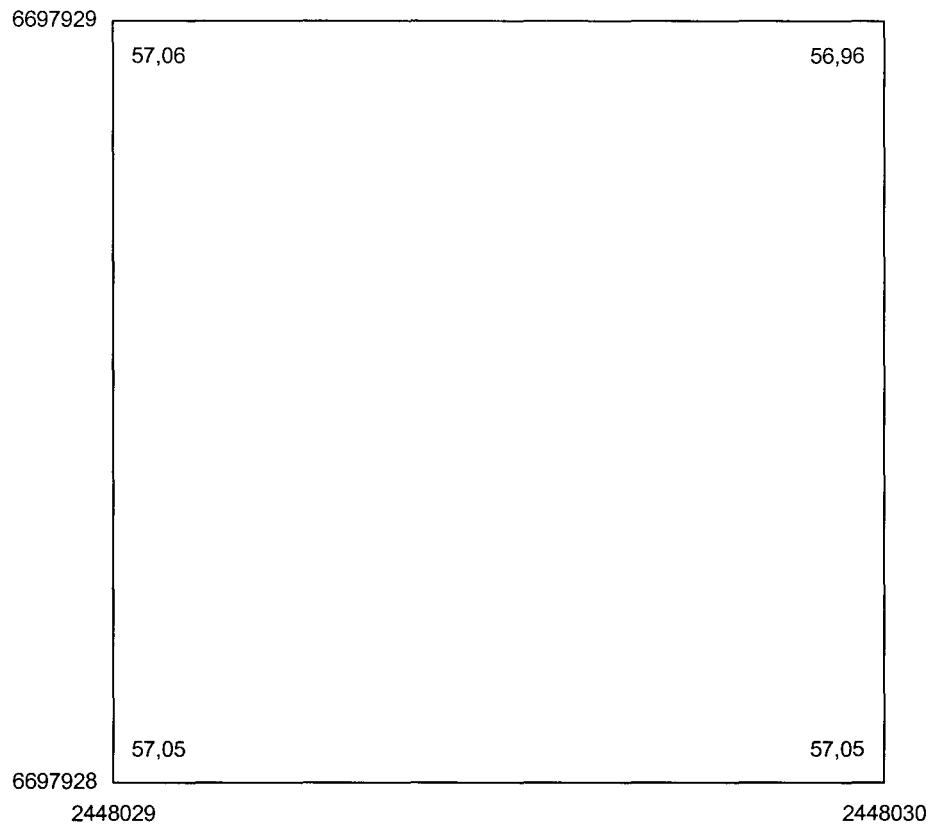
Henrik Asplund

HALIKKO, HIRVIKALLIO, RIKALA LINNAMÄKI 2002

Vallinjännös ja koeruudun sijainti

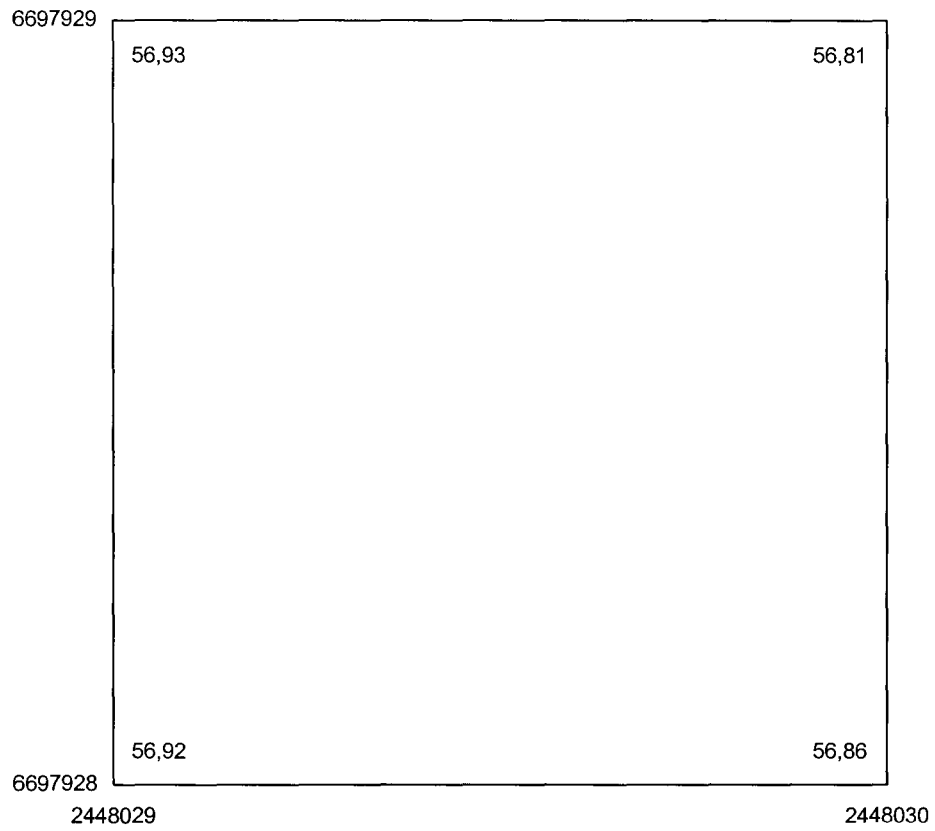
MK 1:1000

HALIKKO, HIRVIKALLIO, RIKALA LINNAMÄKI 2002

Pintavaaitus

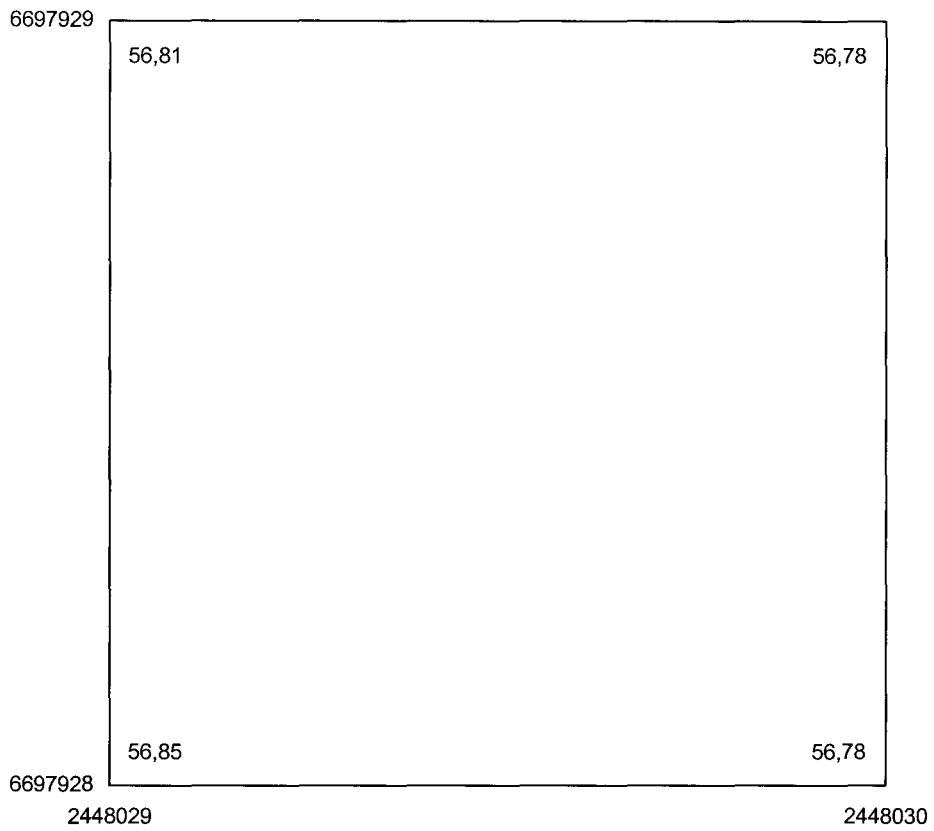
MK 1:10

HALIKKO, HIRVIKALLIO, RIKALA LINNAMÄKI 2002

Taso 1

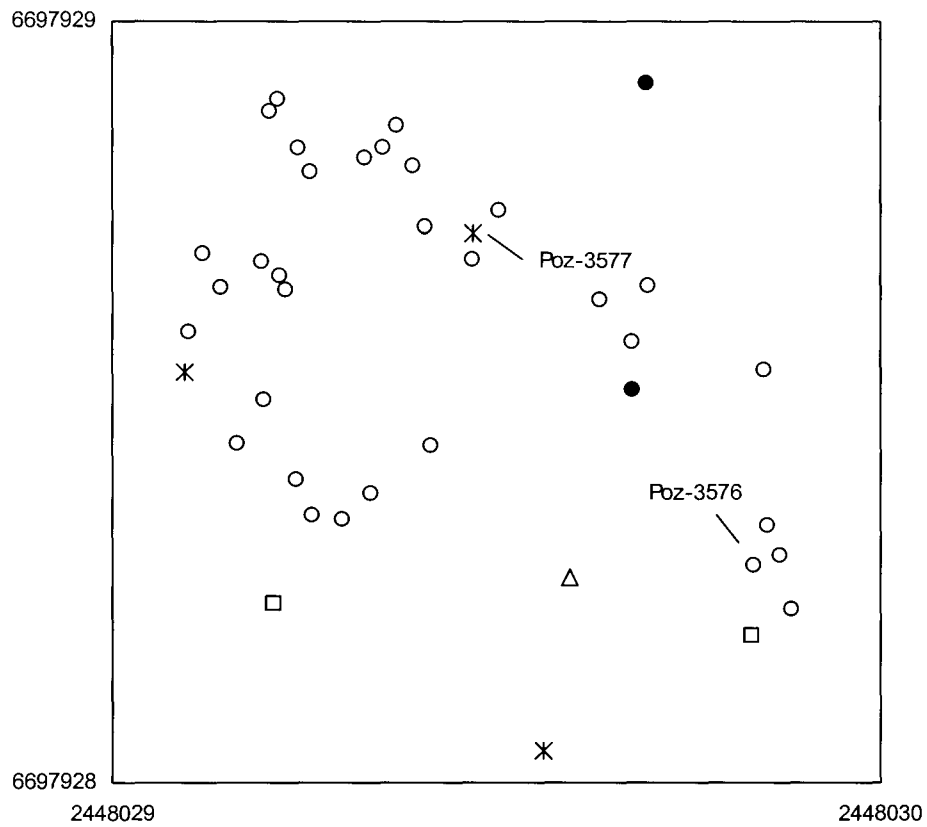
MK 1:10

HALIKKO, HIRVIKALLIO, RIKALA LINNAMÄKI 2002

Pohjavaaitus

MK 1:10

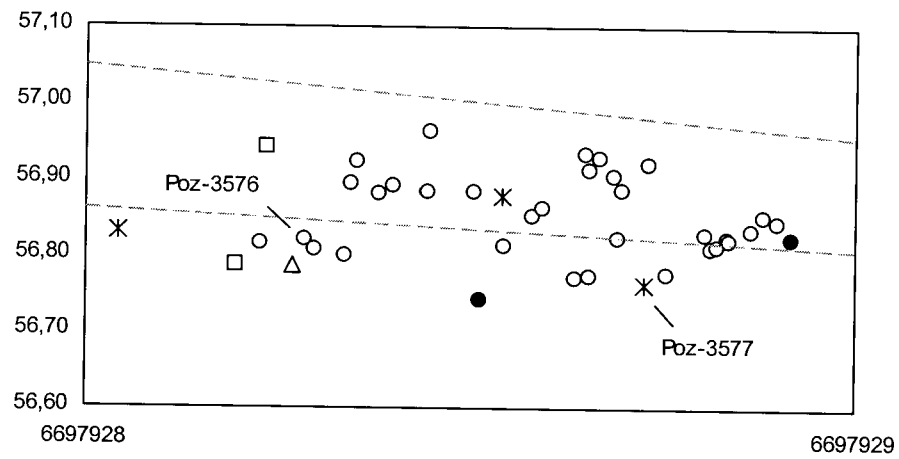

- Keramiikka
- Tekstiilikeramiikka
- Palanut savi
- △ Kvartsi
- ✱ Hiilinäyte

HALIKKO, HIRVIKALLIO, RIKALA LINNAMÄKI 2002

Löytökartta

MK 1:10

HALIKKO, HIRVIKALLIO, RIKALA LINNAMÄKI 2002

Löytöjen syvyysuhteet

MK 1:10